04/09/2023

Ο τρύγος του Σεπτέμβρη

/ Παράδοση

Το πιο γνωστό πρόσωπο του Σεπτεμβρίου είναι εκείνο του τρυγητή. Οι περισσότερες απεικονίσεις του, ακόμη από τη βυζαντινή περίοδο, τον παριστάνουν, είτε να τρυγά ο ίδιος, είτε με το τρυγοκόφινο γεμάτο σταφύλια, είτε να είναι στεφανωμένος με κλήματα της αμπέλου, είτε να είναι περιστοιχισμένος από άνδρες και γυναίκες σε ευθυμία που προκάλεσε ο μεθυστικός καρπός του αμπελιού.

- Γράφει ο Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού

Ο τρύγος κρύβει μέσα του μία γλυκιά ανάμνηση ακόμη και για τα παιδιά της

πόλης. Παλιότερα, ήταν το πρώτο μάθημα στα αναγνωστικά του Δημοτικού. Φρέσκα παιδικά μυαλουδάκια ρουφούσαν τις πληροφορίες και τις εικόνες τού πρώτου εκείνου μαθήματος και η χαρά της εισόδου στην καινούργια σχολική τάξη λες και γέμιζε από τους ήχους και τις μυρωδιές του πατητηριού.

Στην ύπαιθρο, ο τρύγος ήθελε πολλά χέρια και ήταν πάντα μία από τις πιο συμμετοχικές διαδικασίες της αγροτικής ζωής. Ίσως να είναι και από τις λίγες εργασίες που διατηρήθηκαν μέχρι και σήμερα όπως ήταν στο παρελθόν, καθώς η συλλογή των τσαμπιών απαιτεί προσοχή που δεν μπορεί να εξασφαλίσει ένα μηχάνημα. Ο νοικοκύρης του αμπελιού έπρεπε να εξασφαλίσει εργάτριες, κουβαλητάδες, καλάθια και αχθοφόρα ζώα, να ετοιμάσει τα εργαλεία, να φροντίσει για φαΐ και πιοτί, να καθαρίσει το πατητήρι κλπ.

Η έναρξη του τρύγου καθοριζόταν από την κοινότητα ή από τον έμπορο που αγόραζε τη σοδειά. Στην Ανακού της Καππαδοκίας ο πατρίκιος (ντελάλης) του χωριού, ανεβαίνοντας σε ένα ψηλό σημείο της πλατείας, ειδοποιούσε αποβραδίς για το μέρος που θα τρυγούσαν την επόμενη. Έπρεπε να τρυγήσουν όλοι την ίδια μέρα στο ίδιο μέρος, γιατί στην επιστροφή περίμενε ο ενοικιαστής για τον φόρο.

Ο τρύγος ήταν αργία για τα σχολεία καθώς όλη η κοινότητα συμμετείχε ενεργά, όχι μόνο στις εργασίες αλλά και στο γλέντι που τις συνόδευε. Στις Σαράντα Εκκλησιές της Ανατολικής Θράκης, παραδείγματος χάριν, όπου άκμαζε παλιότερα η αμπελουργία, η πρώτη μέρα του τρύγου χαιρετιζόταν με τύμπανα και τραγούδια. Όλοι οι συμμετέχοντες προσέρχονταν στο αμπέλι τραγουδώντας και χορεύοντας και με τον ίδιο τρόπο αποχωρούσαν.

Επειδή ο τρύγος αλλά και η ωρίμανση του μούστου ήταν διαδικασία ευαίσθητη, οι **αγροτικοί πληθυσμοί** έδιναν ιδιαίτερη σημασία στους οιωνούς και τηρούσαν με θρησκευτική ευλάβεια τα έθιμα. Στη Λευκάδα δεν άρχιζαν ποτέ τρύγο το Σάββατο. Στην Ικαρία φρόντιζαν ν΄ αρχίσουν τρύγο την Τετάρτη. Στη Λέρο πρόσεχαν ποια μέρα έπεφτε του Αη Γιαννιού του Λιοτροπιού στις 24 Ιουνίου και άρχιζαν την επόμενη. Στα Βούρβουρα της Κυνουρίας άφηναν πάντα ένα κλίμα άτρυγο. Ένας πήγαινε να φέρει κανάτι με το αμίλητο νερό και όλοι νίβονταν πάνω σε αυτό το κλίμα.

Σε κάθε αγροτική κοινότητα, η κατασκευή του πατητηριού απαιτούσε τη μέγιστη προσοχή και την επιστράτευση όλης της εμπειρίας των κτιστάδων. Από το πάτημα των σταφυλιών αλλά και τη διαχείριση του μούστου εξαρτάτο η ποιότητα του κρασιού, ενός από τα βασικά αγαθά μαζί με το λάδι και το σιτάρι, που θα χρησιμοποιείτο σε πλήθος περιπτώσεων σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς: στη χαρά και στο πένθος, στη Θεία Λειτουργία και το γλέντι, στο μαγείρεμα αλλά και στα

πάμπολλα έθιμα, το κρασί ήταν και παραμένει πάντα εκεί, έτοιμο να επηρεάσει τη διάθεση, να σηματοδοτήσει συμβολισμούς, να συντροφέψει προσωπικές αλλά και κοινωνικές στιγμές.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο τρύγος αποτελούσε πάντοτε κεντρική στιγμή στον κύκλο του χρόνου, ενίσχυε δεσμούς, γεννούσε ελπίδες, έδινε υποσχέσεις για εύθυμες κοινωνικές εκδηλώσεις, γινόταν ο καλός φίλος σε ώρες δύσκολες αλλά και σε ώρες χαρμόσυνες. Και βέβαια, σε περιοχές με βασικό εισόδημα από τα σταφύλια, ο τρύγος αποτελούσε θεία δωρεά, καθώς, αυτός ο ευαίσθητος καρπός ήταν και παραμένει ευάλωτος στα τερτίπια του καιρού και σε έκτακτες φυσικές καταστροφές.

Πηγή: pemptousia.gr